

JUBILEJI

DNE 19. DECEMBRA 1979 JE SLAVIL INŠTITUT ZA ZGODOVINO DELAVSKEGA GIBANJA 20-LETNICO SVOJEGA OBSTOJA IN DELOVANJA. SLOVESTNOST JE BILA V VELIKI DVORANI SKUPŠČINE MESTA LJUBLJANE, V INŠTITUTOVI SEJNI SOBI PA JE BILA TIK PRED TEM PRAVLJENA RAZSTAVA O NJEGOVEM DELU.

OB SLOVESNOSTI V VELIKI DVORANI SKUPŠČINE MESTA LJUBLJANE SO PREJELI ODLIKOVANJA NASLEDNJI DELAVCI INŠTITUTA:

DR. TONE FERENC RED REPUBLIKE S SREBRNIM VENCEM (18 RR-II)

DR. DUŠAN BIBER RED DELA Z ZLATIM VENCEM (25 RD-II)

DR. MILICA KACIN-WOHINZ RED DELA Z ZLATIM VENCEM (25 RD-II)

DR. FRANCE KRESAL RED REPUBLIKE Z BRONASTIM VENCEM (27 RR-III)

MIHA PARKELJ RED DELA S SREBRNIM VENCEM (33 RD-III)

ODLIKOVANJA JE PODELIL PREDSEDNIK REPUBLIKE
JOSIP BROZ TITO S POSEBNIM UKAZOM

Ob tej priložnosti je inštitutov jubilej počastilo več govornikov, ki so v svojih govorih okarakterizirali vlogo te ustanove na področju arhivistike, objavljanja virov in zgodovinopisja ter poudarili njegovo splošno družbeno angažiranost. Pred predstavniki naših političnih teles, družbenopolitičnih organizacij in drugih najvišjih znanstvenih ustanov, kot Slovenske akademije znanosti in umetnosti ter Univerze Edvarda Kardelja, je prvi spregovoril

Dušan Sinigoj, podpredsednik Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije:

Spoštovane tovarišice in tovariši,

Inštitut za zgodovino delavskega gibanja označuje z današnjim praznovanjem dvajsetletnico svojega uspešnega delovanja, zato mi dovolite, da se v imenu prvega ustanovitelja, IS Skupščine SRS, zahvalim in čestitam delavcem inštituta za opravljeno delo in za vse dosežene uspehe.

Praznovanje dvajsetletnice Inštituta za zgodovino delavskega gibanja je ena od mnogih družbenih manifestacij, s katerimi v zadnjem času obeležujemo razvoj znanosti v pogojih pospešenega ekonomskega razvoja in oblikovanja samoupravne socialistične družbe. Procese pospešenega razvoja proizvodjalnih sil, med katerimi pripisujemo poseben pomen tudi razvoju znanosti, oblikujemo

in izvajamo v Jugoslaviji že več kot trideset let v dokaj težavnih materialnih pogojih. Zato danes, ko vrednotimo rezultate dvajsetletnega delovanja, s toliko večjim veseljem in zadovoljstvom ugotavljamo, da je v tem času Inštitut opravil obsežno in pomembno delo na vseh področjih zgodovinskega delovanja: to je na področju zbiranja in urejanja arhivov, objavljanja virov za različna obdobja slovenske zgodovine, samostojnih raziskovalnih del in obširnega publicističnega dela. Sodimo tudi, da je Inštitut za zgodovino delavskega gibanja z rezultati dosedanjega dela ustvaril osnovne pogoje, da se v naslednjem obdobju z načrtno usmerjanim znanstvenim delom dokončno uveljavi kot napredno zasnovana, moderno organizirana in tudi mednarodno uveljavljena raziskovalna organizacija na področju proučevanja delavskih in revolucionarnih gibanj v sodobnem svetu.

V sistemu organizirane zgodovinske znanosti na Slovenskem ima Inštitut za zgodovino delavskega gibanja posebno mesto. Njegova temeljna družbeno opredeljena funkcija je *organiziranje in izvajanje znanstvenega proučevanja poteka in zakonitosti tistih družbenih procesov in ljudskih gibanj*, v katerih se je razvijal in izoblikoval slovenski delavski razred in v katerih je slovenski narod svoj boj za nacionalno emancipacijo dokončno povezal z bojem slovenskega in jugoslovanskega delavskega razreda za socialno osvoboditev.

Inštitut za zgodovino delavskega gibanja že danes izpolnjuje vse pogoje, da zasede pomembno mesto v krogu znanstvenih organizacij za proučevanje zgodovine druge svetovne vojne ter delavskih, osvobodilnih in odporiških gibanj.

Le malokatero ljudstvo v Evropi je o svojih nacionalnih, socialnih, osvobodilnih in revolucionarnih bojih uspelo zbrati in ohraniti tolikšno bogastvo dokumentiranega gradiva kot prav slovensko. Objektivna znanstvena analiza zbranih gradiv bi lahko *nedvomno bistveno obogatila ne samo teorijo revolucije, marveč bi osvetlila tudi vrsto vprašanj*, povezanih z zgodovinsko usodo številčno malih narodov. V krvavem metežu druge svetovne vojne slovenski narod ne samo da ni izginil, v skladu s teorijami o ničevih (zanemarljivih) zgodovinskih perspektivah ekonomsko nesamostojnih in zatiranih malih narodov in v skladu z natančno izdelanimi načrti imperialističnih zavojevalcev, ampak je nasprotno, ta boj zaključil kot zmagovalec. Tako je dosegel cilj svojega stoletnega nacionalnega programa in se dokončno oblikoval kot aktiven del socialistične, samoupravno organizirane skupnosti enakopravnih jugoslovanskih narodov. Take presenetljive, zgodovinsko enkratne uspehe, pa je slovenski narod dosegel predvsem po zaslugi organiziranja jugoslovanskega delavskega gibanja in njegove *politične avantgarde, ki je delavsko-kmečke množice mobilizirala za osvobodilni in revolucionarni boj na osnovi programa, zgrajenega na enotnosti razreševanja problemov razredno-socialne in nacionalne emancipacije*. Neprecenljiv prispevek k oblikovanju politične platforme narodnoosvobodilnega boja je dal Edvard Kardelj. Prav po zaslugi njegovega dolgoletnega znanstvenega dela se je politična platforma narodnoosvobodilnega boja in revolucije uspela izogniti napaki, da bi narodno vprašanje obravnavala kot »v bistvu kmečko vprašanje« *ter priznavala narodnemu vprašanju status nujne sestavine vsake moderne družbene revolucije*. Edino možnost za uresničenje elementarnih, dolgoročnih interesov slovenskega naroda pa je ob pripravah na oborožen boj videla le v povezovanju slovenskega narodnoosvobodilnega

gibanja znotraj slovenskih in jugoslovanskih okvirov z revolucionarnim gibanjem delavskega razreda in njegovo komunistično partijo, v mednarodnih okvirih pa s tistimi deli mednarodnega delavskega gibanja, ki so se aktivno vključevali v antiimperialistično fronto.

S svojim programom znanstvenega delovanja se Inštitut za zgodovino delavskega gibanja uvršča v tisto skupino znanstvenih disciplin in raziskovalnih organizacij s področja humanističnih in družbenih ved, ki jim slovenski narod priznava častni in obvezujoči naziv »nacionalnih ved«.

Njihova naloga je predvsem, da z organiziranim znanstvenim delovanjem omogočajo proces pospešenega oblikovanja slovenske znanstvene misli o uveljavitvi slovenskega naroda kot zgodovinskega subjekta.

Izsledki domače, slovenske znanosti podpirajo tudi napore celotnega slovenskega naroda za nadaljnje diferenciranje svojega gospodarskega, socialnega, političnega in kulturnega področja v slovenski družbenoekonomski strukturi ter tudi krepitev njegovega položaja in vloge v sistemu neenakopravnih mednarodnih odnosov. *Oblikovanje in krepitev akcijskih potencialov ter usposabljanje slovenskega ljudstva*, da kot samostojen akcijski subjekt zavestno in odgovorno upravlja s celoto procesov svoje družbene reprodukcije, *pa vse do današnjega časa zahteva, da svojo nacionalno in kulturno identiteto razvijamo na spoznanjih o zakonitostih, soodvisnostih in družbenih mehanizmih*, ki v strukturi sodobnega sveta vplivajo na gospodarski, družbeni, politični in kulturni položaj posameznih narodov. Taka spoznanja pa nam lahko nudi le znanstvena zgodovinska analiza različnih področij narodovega družbenega razvoja in delovanja ter marksistična razlaga zgodovine slovenskega naroda. To lahko doseže le znanost, ki svoje izsledke gradi na vrhunskem obvladovanju sodobnih raziskovalnih tehnik kot sestavnem delu marksistične znanstvene metodologije in ki v razlagi zgodovinskih pojavov in procesov izhaja iz vrednostnih predpostavk družbe in naroda, ki v svojem razvoju teži k uresničenju dolgoročnih, zgodovinskih interesov delavskega razreda.

Poleg materinega jezika predstavlja spoznavanje nacionalne zgodovine v našem vzgojno-izobraževalnem sistemu trajno in osrednje jedro institucionaliziranega vzgojnega procesa. Zgodovinskim vedam torej ne priznavamo izjemnega družbenega pomena samo zato, ker odkrivajo, zbirajo, hranijo in proučujejo dokumentacijsko in simbolno pomembna gradiva iz posameznih obdobj narodovega razvoja in njegovih bojev v preteklosti in sedanjosti in ker z izsledki svojega znanstvenega dela bogate nacionalni kulturni fond, marveč tudi zaradi družbeno-pedagoške funkcije. To pomembno funkcijo opravljajo neposredno ali posredno, ko z izsledki svojega znanstvenega dela v odločilni meri vplivajo na vsebino družbeno-socializacijskih procesov, s tem pa tudi na konkretno družbeno vsebino procesov narodovega samospoznavanja ter na družbeno vsebino nacionalne in kulturne identitete sedanjih in bodočih generacij slovenskega naroda.

Poznavanje družbenih, ekonomskih, političnih in kulturnih bojev ter zakonitosti, po katerih se je odvijal proces oblikovanja, osvobajanja in uveljavljanja slovenskega naroda kot samostojnega zgodovinskega subjekta z voljo, da živi in se razvija kot enakopraven svoboden narod s svojim narodnim jezikom, kulturo, posebnim načinom mišljenja in družbenega akcijskega delovanja, so tiste prvine, brez katerih si ne moremo zamišljati niti nadaljnjega razvoja

samoupravne socialistične družbe niti uspešnega izvajanja akcij v boju za uveljavljanje novega, pravičnejšega in enakopravnejšega sistema odnosov med narodi v sodobnem svetu. *Na tem področju je utemeljeno družbeno poslanstvo Inštituta za zgodovino delavskega gibanja, s tem pa tudi njegov družbeni položaj in možnosti njegovega znanstvenega uveljavljanja.* Pogoj za tako opredeljeno vlogo pa je, da bo svoje raziskovalne programe gradil na podlagi ugotovljenih družbenih potreb po znanstvenem osvetljevanju dilem in protislovij preteklega, sedanjega in za bodočnost pričakovanega razvoja slovenskega naroda kakor tudi jugoslovanskega in mednarodnega delavskega gibanja.

Nastanek in razvoj zgodovinskih ter slovenističnih znanstvenih disciplin v statusu nacionalnih ved nam z množico dokazov in dejanj izpričuje, da je slovenski narod, zlasti pa njegove najnaprednejše politične sile, tudi v najtežjih obdobjih naše zgodovine gledal na razvoj nacionalnih ved ne samo kot na vprašanje razvoja nacionalne znanosti, ampak kot na izrazito družbenopolitično vprašanje, s kar najbolj neposrednimi posledicami za doseganje ciljev dolgoročnega in v prihodnost usmerjenega boja slovenskega naroda. Pregled opravljenega dela na področju nacionalnih ved v zadnjih sto letih nam dokazuje, kako je bil razvoj, družbeni položaj pa tudi družbeni ugled nacionalnih ved tesno povezan z njihovim znanstvenim prispevkom akcijam in boju slovenskega naroda.

Poseben in za slovensko znanost časten primer neposredne programske povezanosti slovenskih nacionalnih ved in narodove akcije ob osebni vključitvi slovenskih znanstvenikov v vsenarodni boj za nacionalno in socialno osvoboditev je bil partizanski Znanstveni inštitut pri Izvršnem odboru Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Glavna naloga tega Znanstvenega inštituta, katerega tradicije nadaljuje danes vrsta humanističnih in družboslovnih raziskovalnih organizacij in med njimi tudi današnji slavljeneec, Inštitut za zgodovino delavskega gibanja, je bila, »da pripravlja znanstveni material in znanstvene izsledke, ki jih potrebuje narodnoosvobodilna borba v sedanjosti ter pri obnovitvenem delu po osvoboditvi, kakor tudi, da po znanstveni poti posreduje izkušnje narodnoosvobodilne borbe znanosti sami«. Primer ustanovitve in delovanja partizanskega znanstvenega inštituta vsebuje vrsto pomembnih sporočil tudi za nas, ki sicer delujemo v povsem drugačnih pogojih. Prvič nam dokazuje, da je slovenski narod in njegov delavski razred celo v najtežjih pogojih oboroženega boja in do skrajnosti omejenih materialnih možnosti dokazal svojo politično zrelost in voljo ne samo za ustanovitev nacionalno pomembne znanstvene organizacije, marveč celo, da cilje delovanja te organizacije podredi dolgoročno načrtovanim potrebam slovenske družbe po izsledkih raziskovalnega dela na prioritetnih in problemsko opredeljenih področjih. V pogojih partizanskega bojevanja je bilo raziskovalno delo znanstvenega inštituta resda omejeno, zato pa so partizanski znanstveniki spoznanja vseh dotlej opravljenih znanstvenih raziskovanj in razmišljanj uspešno prelivali v prakso osvobodilnega boja, v pripravo znanstvene podlage kasnejših družbenopolitičnih in mednarodnopolitičnih akcij Slovenije in Jugoslavije.

Partizanski znanstveni inštitut se nam vse do danes razkriva kot uspešen model delovanja vrhunskih znanstvenih delavcev na družbeno usmerjenem programu na področju nacionalnih ved. Temu osnovnemu modelu, ki zagotavlja družbeni vpliv in usklajenost raziskovalnih programov z dolgoročnimi

potrebami slovenske družbe, smo ostali zvesti ves čas. V določenih obdobjih smo na odgovornejše programsko politične naloge usmerjali tudi najboljše družbenopolitične delavce. Prav tako tudi danes, ko imamo že razvit samoupraven sistem upravljanja raziskovalnih organizacij, v katerem programi raziskovalnega dela v vse večji meri nastajajo kot rezultat organiziranega dialoga med nosilci posameznih znanstvenih disciplin in delegati družbenopolitične skupnosti in družbenopolitičnih organizacij, to je družbenih subjektov, ki so v pogojih samoupravne socialistične družbe odgovorni za oblikovanje vizije nadaljnjega razvoja slovenske in jugoslovanske družbe pa tudi za mobilizacijo vseh narodovih sil za doseganje ciljev vsakokratnega planskega razvojnega akcijskega programa.

Poskus opredelitve ciljev Inštituta za naslednje plansko obdobje bi vsekakor vključeval nalogo, da se inštitut na področju slovenskega zgodovino-pisja uveljavi kot pomembna inovativna raziskovalna organizacija. S svojo programsko usmeritvijo naj ne bi samo širila prostor disciplinarno zasnovanih raziskav in pritegovala k sodelovanju vse večje število raziskovalcev in strokovnjakov z vseh področij raziskovalne dejavnosti in družbene prakse, ampak tudi v *znanstveni instrumentarij modernega zgodovino-pisja pogumno uvajala* nove pristope in prijeme, ki ob naraščajočem obsegu in diferenciranosti dokumentov o sodobnih gospodarskih, političnih in socialnih procesih omogočajo racionalno organizirano znanstveno zgodovinsko rekonstrukcijo in analizo z zadostno zanesljivostjo in veljavnostjo doseženih rezultatov. Vsaj del organiziranih naporov bi veljalo usmeriti tudi v razvoj sodobnih raziskovalnih tehnik za kvantitativno in kvalitativno analizo historiografskih dokumentov. To je verjetno tudi tista smer, ki vodi iz zagat, povezanih z obstoječo organizacijsko strukturo naše znanosti, za katero je Edvard Kardelj v svojem govoru v Skoplju ugotovil, da je namreč v nekaterih svojih oblikah delovanja še vedno organizirana po starem načinu, ki je ustrezal povsem drugačnim družbenim razmeram in precej nižji stopnji razvoja proizvodnih sil.

Naraščajoča tendenca k vse večji diferenciaciji znotraj tradicionalnih znanstvenih disciplin in specializaciji posameznih znanstvenih delavcev za posamezna ozko disciplinarno *ali tudi samo tehnično opredeljena področja je proces*, ki ga ne moremo niti ne bi bilo dobro vsaj sedaj zaustaviti, čeprav v zadnjih letih bistveno prispeva k znanim pojavom naraščajoče programske ter organizacijske razdrobljenosti na celotnem področju raziskovalnih dejavnosti v Sloveniji. Preseganje ugotovljenega stanja je mogoče, zahteva pa zavestno iskanje, razvijanje in krepitev takih organizacijskih oblik na področju znanosti, ki ohranjajo vse prednosti specialističnega raziskovanja, a hkrati omogočajo preseganje nezaželenih družbenih in ekonomskih posledic delovanja množice med seboj slabo povezanih posameznikov in pretežno majhnih raziskovalnih organizacij. Rešitev, ki jo predlagamo in za katero že obstoje vse potrebne institucionalne osnove v zakonu o svobodni menjavi dela ter v zakonu o raziskovalni dejavnosti in raziskovalnih skupnostih, je uveljavljanje samoupravnih oblik projektne organiziranosti raziskovalnega dela. Zavedamo se vseh težav in odporov, ki običajno spremljajo uvajanje vsake pomembne družbene, organizacijske in katerekoli druge inovacije, ki temeljiteje posega v institucionalizirane oblike praktičnega delovanja ali pa vnaša pomembne spremembe v obstoječe strukture družbenih privilegijev na kateremkoli področju družbenega

delovanja. Ne glede na močne težave in odpore pri uvajanju samoupravne projektne organiziranosti raziskovalnega dela pa sodimo, da je le-ta v naših pogojih edini družbeni mehanizem, ki raziskovalni dejavnosti omogoča ne samo kompleksno in dolgoročno načrtovanje raziskovalnega dela, usklajenost raziskovalnih programov z dolgoročno opredeljenimi družbenimi potrebami po določenih vrstah in znanstveni ravni izsledkov raziskovalnega dela, racionalno uporabo večno omejenih materialnih sredstev in krepitev družbenega pomena znanosti, ampak celo boljše možnosti razvoja in delovanja posameznih znanstvenih disciplin. Pričakujemo tudi, da bodo pozitivni rezultati družbeno usmerjenih dolgoročnih raziskovalnih programov toliko večji, kolikor se bodo v njihovo uresničevanje vključevale med seboj programsko povezane raziskovalne organizacije in ne samo posamezni raziskovalci.

Dovolj razlogov imamo torej, da raziskovalcem Inštituta za zgodovino delavskega gibanja, ki že nekaj let orjejo ledino pri oblikovanju raziskovalnega projekta o moderni zgodovini Slovencev, zaželimo veliko uspehov in vso srečo pri nadaljnjem razvoju in utrjevanju projektne organiziranosti in z njo povezanih samoupravnih odnosov v procesih svobodne menjave dela na področju raziskovalne dejavnosti, s tem pa tudi pri hitrejšem in učinkovitejšem doseganju znanstvenih ciljev razvoja v naslednjem srednjeročnem planskem obdobju.

Ob vseh prizadevanjih za uveljavitev samoupravne projektne organiziranosti družbeno usmerjenih raziskovalnih programov na področju nacionalne zgodovine tudi ne skrivamo pričakovanja, da bo Inštitut za zgodovino delavskega gibanja v naslednjem obdobju svojega razvoja in ob tesnem sodelovanju z nosilci družbenega interesa opravil pomembno delo na področju dokončnega preseganja nekaterih tendenc, za katere prav razdrobljena raziskovalna dejavnost predstavlja idealno gojišče in na katere je pred časom prav tako opozarjal Edvard Kardelj. To so tendence, ki pod plaščem historičnega pristopa v teoriji in praksi na nekaterih področjih nacionalnih ved dejansko prikrivajo faktografsko deskriptivne in teoretsko jalove pozitivistične usmeritve kot nepresežene teoretske pozicije iz časa in družbenih razmer, ko so se nacionalne vede oblikovale. Veliko število zgodovinskih raziskav, ki so jih v dosedanjih dveh desetletjih izvedli raziskovalci Inštituta za zgodovino delavskega gibanja, predstavlja namreč tisto zdravo osnovo, ki omogoča delavcem Inštituta za zgodovino delavskega gibanja, da pri snovanju razvojnega načrta za naslednje srednjeročno obdobje opredeljujejo raziskovalne programe na podlagi širših družbenih in znanstvenih interesov. Prav tako omogoča, da se ob problemsko zasnovanem raziskovalnem delu usmerijo v odkrivanje globljih vzrokov, družbenih mehanizmov in družbenih sil kakor tudi njihovih nosilcev, ki so v vsakokratni zgodovinski konfiguraciji s svojim delovanjem povzročali posamezne pojave. Opisani pristop, ob ustrezni samoupravni projektni organiziranosti raziskovalnega dela, bo raziskovalcem Inštituta močno olajšal pot do teoretskih sintez doslej pridobljenih izsledkov ne samo na ožjem področju zgodovinskih, ampak tudi na širšem področju humanističnih in družboslovnih raziskav. Ob taki usmeritvi pričakujemo, da nam bodo sintetsko zasnovana znanstvena dela s področja zgodovine kmalu omogočila, da bomo vsa družbena dogajanja in družbene procese spoznavali ne samo kot splet posameznih pojavov in procesov, marveč hkrati kot svojevrstno sintezo dogajanj v preteklosti

in kot proces uresničevanja enega ali več nacionalnih projektov prihodnosti, ki jih kot cilje in akcijske usmeritve naroda postavlja njegov delavski razred s svojo avantgardo.

Tovarišice in tovariši, ko v teh dneh pregledujemo dvajsetletno delovanje Inštituta za zgodovino delavskega gibanja in ocenjujemo dosežene rezultate, se nam razmišljanja vedno znova vračajo k ugotovitvi, da je inštitut lahko dosegel take rezultate predvsem zaradi prizadevanja svojih delavcev, ki so uspeli uveljaviti ustvarjalno vzdušje v svojem delovnem okolju, razviti nesebično pomoč in enotnost, s tem pa temeljne pogoje za skupno delo. Če je kaj, potem je raziskovalno delo na vsak način plod kolektivnega dela, sporazumevanja, tovariške delitve dela in medsebojne pomoči, torej dela, ob katerem se hkrati s proizvodom razvija tudi producent. Prav to plodno sodelovanje mora biti značilno za dobro organizirano in uspešno raziskovalno organizacijo ter za dobro pripravljeno in uspešno izvedeno raziskovalno delo, ki je danes že tako zapleteno, da ga vse težje lahko opravlja vsak sam zase, izolirano in zaprto. Ob jubileju inštituta smo zato dolžni iskreno zahvalo vsem delavcem inštituta za opravljeno delo z iskreno željo, da so doseženi uspehi pomembna spodbuda za nove dosežke.

Še posebej pa smo veseli, da lahko danes, ob jubileju, izročamo državna odlikovanja petim aktivnim inštitutskim delavcem, raziskovalcem in drugim delavcem, ki so s svojim raziskovalnim in drugim delom ter družbeno aktivnostjo dosegli pomembne uspehe. Njim velja še posebna zahvala in priznanje.

Dr. Tone Ferenc, znanstveni svetnik IZDG: Dvajset let dela Inštituta za zgodovino delavskega gibanja (Poročilo na slavnostni seji dne 19. 12. 1979).

Dvajset let nikakor ni dolga doba niti v življenju človeka niti delovne organizacije. Zato delavci Inštituta za zgodovino delavskega gibanja današnje slovesnosti ob njegovi dvajsetletnici nimamo za neko proslavo, s katero bi ta razmeroma mladi raziskovalni zavod samovšečno slavili in ga kovali v zvezde. Dvajsetletnico inštituta imamo za priložnost, ko se lahko za trenutek ustavimo, ozremo na prehojeno pot in podamo obračun svojega dela; to je priložnost, da za trenutek zajamemo sapo za nove in odgovorne naloge. Tak obračun smo opravili ob inštitutovi desetletnici, ko smo s posebnim posvetovanjem ugotovili naloge pri preučevanju novejšje zgodovine Slovencev, in dajemo ga ponovno ob dvajsetletnici.

Žal med nami ni več nekaterih naših delavcev, ki bi se za gotovo z nami poveselili naših uspehov in tudi z vso njim lastno gorečnostjo uresničevali naše skupne naloge, pa jih je iz naše srede iztrgala kruta in neprizanesljiva smrt. To so Davorin Jeršek, Miroslav Luštek, Darja Ravnihar, Alenka Nedog in Jože Krall. Cela vrsta pa je naših upokojencev, ki niso več med živimi. To so: Mila Komel, Izidor Mole, Zdenka Preatoni, Mile Smolinsky in Alojz Trampuž. Mrtva sta tudi že prvi predsednik inštitutovega sveta dr. Marijan Dermastia in naš dolgoletni sodelavec in prijatelj prof. Boris Zihlerl. Svetloba našega svečanega trenutka nas ne sme zaslepiti, da bi pozabili nanje in prosim,

da njihov spomin počastimo z enominutnim molkom. Slava njihovemu spominu!

Ko smo se poleti 1959 zbrali v inštitutu, ki ga je ustanovil izvršni svet Skupščine SRS, nas niti ni bilo tako malo; prišli smo iz Muzeja narodne osvoboditve, ki je za tri leta postal sam sestavni del inštituta, iz zgodovinskega oddelka CK ZKS in tudi od drugod. Takrat nas je bilo celo enkrat več kot nas je zdaj. Vendar smo bili še neizkušeni v znanstveno-raziskovalnem delu in ni bilo niti tako malo precenjevanja naših moči in zmogljivosti ter podcenjevanja strokovnega usposabljanja s pomočjo univerze; v tem pogledu smo šli skozi trdo preizkušnjo in nič, prav nič nam ni bilo prizanešenega. Zaradi bogatega gradiva, ki smo ga takrat dobili, tj. predvsem arhiva in knjižnice, smo se opravičeno imeli in se še imamo za enega od dveh ali treh naslednikov Znanstvenega inštituta pri predsedstvu SNOS, te v vsem evropskem odpor-niškem in narodnoosvobodilnem gibanju edinstvene znanstvene ustanove. Kakor koli je kdo takrat gledal na nas in na naše čustvo nasledstva, mi smo si prizadevali, da se izkažemo vredne te časti. Zlasti mlajši delavci smo se zavedali, da je potrebno mnogo in dobro delati, da se razvijemo v pravi znanstveni zavod. Sodim, da sta se izkazala za uspešno na eni strani veliko zaupanje v mlade ljudi, ki jih je inštitut sprejemal na delo, in na drugi strani velika zahtevnost za delo na znanstvenem in strokovnem področju. V začetku bolj po zaslugi zdrave in za raziskovalno delo tudi razumljive ambicije posameznih mlajših delavcev in šele v poslednjih desetih letih tudi po načrtni dolgoročni kadrovski politiki inštituta se je v dosedanjem raziskovalnem in tudi širšem dokumentacijskem delu razvilo nekaj znanstvenih delavcev (8 doktorjev in 4 magistri znanosti, 5 asistentov na podiplomskem študiju), ki sedaj pomenijo dobro osnovo za nadaljnji razvoj inštituta kot pravega znanstvenega zavoda in jedro za uresničevanje njegovih raziskovalnih načrtov.

Čeprav je bil inštitut ustanovljen za preučevanje zgodovine delavskega gibanja, za katero so nekdamislili, da jo je mogoče preučevati ločeno od narodne zgodovine, si svoje delo že nekaj časa zastavlja precej širše in se je razvil v zavod za preučevanje novejšje slovenske zgodovine. Uveljavilo se je namreč spoznanje, da je delavsko gibanje nerazdružljivi del narodovega razvoja in ga zato ni mogoče preučevati ločeno, pač pa le v sklopu celotnega zgodovinskega razvoja: političnega, gospodarskega, socialnega in kulturnega, in to na vsem slovenskem narodnem ozemlju, ne glede na nekdanje in današnje državne meje. Se pa inštitut nenehno zaveda, da mora delavsko gibanje imeti ustrezno mesto v tej zgodovini. V praksi se je začelo raziskovalno delo med Inštitutom za zgodovino »dr. Milka Kosa« na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti in našim inštitutom razmejevati tako, da je prvi nosilec raziskovanja slovenske zgodovine do leta 1918, drugi pa za nadaljnja obdobja in seveda tudi za zgodovino delavskega gibanja od začetkov tega gibanja dalje. Inštitut in njegovi delavci smo povezani z mnogimi raziskovalnimi in drugimi zavodi in tudi posamezniki ne samo v Sloveniji in Jugoslaviji, temveč tudi v tujini. Naj tukaj še posebej omenim tesno in zelo koristno sodelovanje s pedagoško-znanstveno enoto za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani, še predvsem pri vzgoji znanstvenega naraščaja in usmerjanju raziskovalnega dela. Na drugi strani pa se je že začelo vključevanje uveljavljenih inštitutovih

raziskovalcev v izobraževanje znanstvenega kadra na Filozofski fakulteti; upamo, da se bo to sodelovanje še razširilo.

Pri raziskovalnem delu je inštitut v prvem obdobju posvečal posebno pozornost nekaterim nalogam na dokumentacijskem področju, še posebej objavljajanju zgodovinskih virov.

Naj omenim le slovensko izdajo Zbornika dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov, del VI — boji v Sloveniji (skupaj z Vojaškim zgodovinskim inštitutom JLA), Dokumente ljudske revolucije v Sloveniji 1941—1945, Vire o zgodovini KPJ na Slovenskem, Fotograf-ske dokumente o boju KPS (skupaj z Muzejem ljudske revolucije). Inštitut se je namreč zavedal, da ne sme biti le zbor še tako uveljavljenih posameznih raziskovalcev, ki drug ob drugem raziskujejo in objavljajo svoje izsledke, temveč je dolžan opravljati nekatera dokumentarna dela, ki so značilna za znanstveni zavod in jih posamezniki izven njega ne morejo opravljati. S svojimi dolgoročnimi načrtnimi akcijami na dokumentacijskem področju, ki jih izvaja predvsem s skupinskim načinom dela, se je inštitut med vsemi tovrstnimi zavodi uvrstil na prvo mesto. Žal takšna, največkrat skupinska dela, še niso strokovno pravično cenjena in družbeno dovolj podprta.

V drugem obdobju je v inštitutu nastalo že več temeljnih monografskih del. To je posledica inštitutove težnje po opravljanju temeljnih raziskav in seveda tudi večje usposobljenosti raziskovalcev. Morda vse monografije ne obravnavajo ravno najpomembnejših zgodovinskih tem in niti niso rezultat za poslednja leta toliko poudarjenega skupinskega ali celo večpanožnega dela, so pa vse napisane na podlagi širše, tudi iz mnogih inozemskih arhivov zbrane in izčrpno obdelane gradiva, so zelo upoštevane in večinoma tudi nagrajene.

Čeprav je imel inštitut že od začetka nalogo, da znanstveno preučuje vsa obdobja delavskega gibanja, narodnoosvobodilnega boja in socialistične graditve v SR Sloveniji, se je raziskovalno delo na nekaterih področjih začelo pozneje. Medtem ko je za preučevanje političnega razvoja med dvema vojnama in narodnoosvobodilnega boja inštitut po svoji ustanovitvi že imel nekaj raziskovalcev, jih je moral za druga področja šele pridobivati in usposablјati. Šele v drugi polovici šestdesetih let, ko je v nekaterih pomembnih arhivih postalo dostopno gradivo iz stare Jugoslavije, in ko je inštitut uspel pridobiti in usposobiti nekaj več kadra tudi za preučevanje nekaterih drugih področij, npr. zgodovine delavskega gibanja pred prvo svetovno vojno, gospodarske in socialne zgodovine in zgodovine socialistične graditve v SRS, je nekoliko bolj zagotovljeno enakomernejše raziskovanje vsega delavskega gibanja in novejše slovenske zgodovine.

Bibliografija objavljenih del inštituta in njegovih delavcev, ki jo objavljamo letno in tudi ob vsakem desetletju posebej, izpričuje okrog 1500 razprav, člankov, poročil, objav virov, kronoloških pregledov dogodkov, raznih bibliografij itd. Med njimi jih je skupaj s 15 zvezki inštitutove znanstvene revije Prispevki za zgodovino delavskega gibanja več kot 80 izšlo v knjižni obliki. Ugotovili smo, da inštitut slej ko prej objavi veliko večino raziskovalnih in drugih nalog svojih delavcev, kar za gotovo prispeva k njihovi večji in širši uporabnosti in seveda tudi k večji kakovosti. Za seznanjanje širše javnosti z rezultati svojega raziskovalnega dela in dela drugih raziskovalcev je inštitut

skupaj z nekaterimi drugimi znanstvenimi dejavniki priredil tudi štiri večja znanstvena posvetovanja, in to o odmevih velike oktobrske revolucije pri Slovencih, ustanovitvi KPS, o Osvobodilni fronti, revolucionarnem delavskem gibanju na Slovenskem v letih 1921—1924, osvoboditvi Slovenije 1945, skupaj z Goriškim muzejem pa o revolucionarnem delavskem gibanju na Primorskem. Žal pa lahko ugotavljamo, da kljub temu že objavljeni izsledki razmeroma počasi prihajajo v širšo rabo, npr. v šolske učbenike, druge pripomočke, poljudna dokumentarna dela, film, televizijo itd. Prevečkrat beremo tekste, zlasti v časopisju, ki imajo napačne podatke, ali sklepe, ki smo jih v naših raziskavah že prevrednotili. Še najmanj smo storili na področju prevajanja naših del v tuje jezike, kar pomeni, da ne dosegamo enega temeljnih namenov zgodovinpisja, tj. informiranja jugoslovanske in svetovne javnosti z našo zgodovinsko preteklostjo. Ta pomanjkljivost seveda ni samo inštitutova zadeva, temveč vse naše družbe.

Raziskovalno in drugo inštitutovo delo v poslednjih letih usmerjajo trije raziskovalni načrti, ki zaradi svoje dolgoročne naravnosti pravzaprav izražajo bolj inštitutov delovni program. Ob ožjem raziskovalnem načrtu »Zgodovina delavskega gibanja na Slovenskem od začetkov do leta 1918« sta širša načrta »Zgodovina Slovencev 1918—1945« in »Zgodovina Slovencev 1945—1976«. Pri njihovem uresničevanju naj bi sodelovali vsi zgodovinarji, ki preučujejo najvejšo zgodovino Slovencev, pa tudi drugi, saj je bil zlasti poslednji načrt izdelan medpanožno in tudi predvideva medpanožno preučevanje zgodovine socialistične graditve v SR Sloveniji.

Uresničevanje teh raziskovalnih načrtov je zamišljeno kot dolgoročna naloga, katere končni cilj je znanstvena sinteza zgodovinskega razvoja slovenskega naroda. Za ta cilj še ne moremo postaviti roka, sinteza bo namreč mogoča šele tedaj, ko bodo monografsko obdelana posamezna ključna vprašanja. Inštitut je sredi uresničevanja te naloge. Dlje smo prodrli z raziskavami iz obdobja med dvema vojnama in narodnoosvobodilnega boja — o tem pričajo naše monografije in še posebej obsežno delo Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941—1945. Prav na začetku pa smo s preučevanjem povojne socialistične graditve, zato smo bili pred nekaj dnevi še prav posebej veseli prve uspešno obranjene magistrske naloge iz tega obdobja.

Postopno uresničevanje treh raziskovalnih načrtov, tj. temeljito in celovito preučevanje naše bližnje zgodovinske preteklosti, je torej temeljna naloga inštituta, ki jo tudi financira Raziskovalna skupnost Slovenije. Kakšen pomen imajo te raziskave v sklopu slovenskih nacionalnih ved, najbrž ni treba posebej poudarjati. Poznavanje lastne zgodovinske preteklosti je sredstvo za samoosveščanje najširših ljudskih plasti in za utrjevanje narodne in razredne zavesti, je nepogrešljiva osnova za današnje in jutrišnje politične opredelitve in ne nazadnje tudi sredstvo za afirmacijo naroda v svetu. To delo lahko opravi le ustrezno organiziran znanstveni zavod, ki ima za to usposobljen kader in ki more vključevati v uresničevanje svojih programov in načrtov tudi druge raziskovalce.

Za hitrejšo in uspešnejšo uresničevanje teh raziskovalnih načrtov se bo moral inštitut kadrovsko še krepiti. Kakor je na eni strani res, da se je zelo izboljšala strokovna usposobljenost raziskovalcev in je inštitut v tem pogledu zlezal od dna na vrh lestvice na Slovenskem, je pa na drugi strani zopet res,

da se število raziskovalcev v dvajsetih letih ni bistveno povečalo. Raziskovalna skupnost Slovenije, ki skoraj v celoti financira inštitutovo raziskovalno delo, včasih ne omogoča bistvene okrepitve njegovega raziskovalnega kadra in razširitve njegove raziskovalne dejavnosti, včasih pa je tudi težko dobiti diplomante, ustrezne za zahtevno raziskovalno delo. To in pa tudi zaposlitev raziskovalcev z občasnimi kratkoročnimi nalogami, ki jih narekujejo trenutne družbene potrebe, jemlje uresničevanju omenjenih raziskovalnih načrtov zagon, ki je bil značilen za začetek, in predvideni tempo, manjša tudi število zunanjih sodelavcev in odmika predvidene srednjeročne cilje, npr. dva pregleda zgodovine Slovencev za leta 1918—1945 in za leta 1945—1976.

Našemu inštitutu za gotovo ne more biti namenjen očitek o nepovezanosti znanosti z združenim delom, o zaprti kabinetni znanosti in proizvajanju za lastne predale. Nasprotno, v tem pogledu je naš inštitut med najbolj odprtimi znanstvenimi zavodi na Slovenskem; tako je tudi zaradi narave njegovega raziskovalnega področja. Po eni strani si prizadeva vključiti v lastne temeljne programe in načrte druge raziskovalce sodobne zgodovine, po drugi strani pa je s svojimi delavci izvajalec cele vrste programov in načrtov drugih zavodov na republiški in medrepubliški ravni. Naj tukaj omenim le Enciklopedijo Slovenije, že objavljeno Zgodovino Slovencev in Svetovno zgodovino, Slovenski biografski leksikon itd., na medrepubliški ravni pa Zgodovino ZKJ, Zgodovino SKOJ in revolucionarnega mladinskega gibanja, Zbrana dela Josipa Broza-Tita, Kronološki pregled dogodkov iz delavskega gibanja v Jugoslaviji in bodočo IV. in V. knjigo Zgodovine narodov in narodnosti Jugoslavije. Izven Jugoslavije pa inštitut sodeluje najintenzivneje predvsem z inštituti v Italiji in Avstriji.

S svojimi znanstvenimi izsledki nastopamo na znanstvenih posvetovanjih, ki jih je vsako leto več, doma in v inozemstvu. Svoje razprave in druge prispevke objavljamo v raznih strokovnih revijah tudi v drugih jezikih. Mentorstvo ali svetovalstvo se je iz naše hiše razširilo tudi na pisce ožjih zgodovinskih problemov, na ravni regij in občin, na zgodovinske krožke v osnovnih in srednjih šolah, na sodelovanje pri pripravi muzejskih in drugih razstav, na strokovno izvedenstvo pri sodnih obravnavah proti vojnim zločincem itd.

Odprtost inštituta se kaže tudi v zadoščanju trenutnih družbenih potreb, še predvsem v zvezi s proslavami obletic zgodovinskih dogodkov. Gre za objavljanje najrazličnejših, tudi poljudnoznanstvenih prispevkov v periodičnem tisku od Kurirčka in Pionirja do Naših razgledov. Če k temu prištejemo še strokovno sodelovanje v uredništvih, pri oddajah RTV, delo v zgodovinskem društvu, njegovih sekcijah in v komisijah družbenopolitičnih organizacij, v svetih založb itd., se moramo vprašati, ali bomo sploh še zmogli tisto temeljno raziskovalno delo, brez katerega tudi navedenim družbenim zahtevam ne bomo mogli ustreči.

Veliko krivico bi storil tistim svojim kolegom iz inštituta, ki delajo na arhivskem in knjižničnem področju, če ne bi niti omenil njihovega, dostikrat na zunaj neopaznega in nepriznanega dela, brez katerega niti ne bi moglo biti uspešnega raziskovalnega dela. Inštitut je namreč ob svoji ustanovitvi dobil od Muzeja narodne osvoboditve Slovenije zelo bogato arhivsko gradivo, predvsem gradivo iz NOB slovenskega naroda. Vsi delavci inštituta se zavedamo, da je to edinstven spomenik tega boja, saj skoraj za gotovo noben med drugo svetovno vojno okupiran narod iz svojega osvobodilnega boja ni ohranil toliko

in takšnega gradiva kot ravno slovenski narod. To gradivo je zelo v uporabi že od osvoboditve dalje in mora biti seveda deležno posebne zaščite in nege. Treba je poudariti, da je imela naša družba skoraj vedno za to razumevanje in pre-pričani smo, da bo tako tudi v prihodnje. Velika uporabnost gradiva pa zahteva tudi njegovo natančnejšo ureditev in popis, čemur se v inštitutu posveča vrsta za to strokovno dobro usposobljenih arhivistov. Treba si bo prizadevati za hitrejše izvajanje te naloge in za nadaljevanje nekaterih že začelih, vendar prekinjenih nalog. Rešiti bo treba tudi prostorsko vprašanje inštitutove knjiž-nice, ki s svojimi 19 000 zvezki pomeni nepogrešljiv pripomoček za znanstveno-raziskovalno delo in je odprta tudi za zunanje uporabnike. Inštitut se mora ob bogatem arhivskem in knjižnem gradivu ter dobri strokovni usposobljenosti svojih delavcev hitreje razvijati tudi v dokumentacijsko središče za novejšo zgodovino Slovencev.

Ko inštitut ob svoji dvajsetletnici v soju žarometov družbene pozornosti v obliki napisanega poročila, ki sem ga tukaj lahko le povzel, bibliografije in razstave svojih objavljenih del, razgrinja pred vami svoje dosedanje delo in načrte, se njegovi delavci tudi zavedamo velikih nalog, ki nas še čakajo. Pre-pričani smo, da jih bomo s pomočjo naše samoupravne družbe izpolnjevali vsaj enako uspešno kot do sedaj.

Dr. Ignacij Voje, izredni univerzitetni profesor, predsednik Zgodovinskega društva za Slovenijo: Pozdravni govor na slavnostni seji ob 20-letnici IZDG.

Spoštovano predsedstvo, tovarišice in tovariši!

V imenu Zgodovinskega društva za Slovenijo in v svojem imenu čestitam vsem delavcem IZDG ob 20-letnici uspešnega delovanja, posebej pa čestitam odlikovancem, ki so s svojim kreativnim in požrtvovalnim delom prispevali k afirmaciji IZDG v slovenskem kulturnem prostoru. Današnji dan ni le praznik sodelavcev inštituta ampak je to praznik vseh slovenskih zgodovinarjev.

Zgodovinsko društvo za Slovenijo se je od svoje ustanovitve zavedalo, da je treba povečano skrb posvetiti preučevanju novejše in najnovejše zgodovine slovenskega naroda. V 1. letniku Zgodovinskega časopisa beremo: »V tem načrtu društvo ne bo smelo pozabiti na dobo narodnoosvobodilnega boja ali dobo Osvobodilne fronte. V skladu s pomenom te dobe v razvoju slovenskega naroda se bo moralo društvo lotiti zgodovine narodnoosvobodilnega boja ne samo intenzivneje kakor ostalih dob, temveč tudi načrtneje. Pomen te dobe se nam že danes kaže tolik, da bo potrebno, da bo študij dobe OF zavzemal veliko mesto v novejšem slovenskem zgodovinopisju. Kolikor manjkajo potrebni po-goji za razmah tega študija, je tudi Zgodovinsko društvo poklicano, da jih po-maga ustvariti.« (France Škerl, str. 153). Zgodovinsko društvo za Slovenijo se je tvorno vključilo v preučevanje zgodovine NOB in najnovejše slovenske zgo-dovine in po svojih močeh pomagalo ustvariti pogoje za intenzivnejše delo na tem področju.

Po osvoboditvi so se mnogi posamezniki vključili v raziskave NOB in po-sameznih obdobjih novejše slovenske zgodovine. Njihovo znanstveno delo je

bilo zelo uspešno, mnogi raziskovalci so orali ledino, vendar je bilo to delo v precejšnji meri nepovezano in nekoordinirano. Z ustanovitvijo IZDG pred 20. leti je postalo delo pri preučevanju NOB in najnovejše slovenske zgodovine bolj usmerjeno, načrtno, organizirano in institucionalizirano. Problematika preučevanja se je razširila na nova področja, odpirala so se nova vprašanja. Delo inštituta se je še posebej razmahnilo z vključevanjem mladih znanstvenih kadrov. Tako postaja inštitut tudi eden od usmerjevalcev mladih zgodovinarjev na znanstvenem področju. S trdim in načrtnim delom in v metodološkem pogledu tudi pionirskim delom, so člani IZDG dokazali, da so usposobljeni za najtežje naloge, kar so dokazali z izdajanjem lastnega zgodovinskega glasila »Prispevki za zgodovino delavskega gibanja«, izdajanjem raznih publikacij, organizacijo simpozijev in posvetovanj in ne nazadnje z zajetno bibliografijo sodelavcev inštituta. Kljub občasnim krizam, omahovanjem in težavam je IZDG dobil v 20 letih svojo fiziognomijo ter uživa priznanje v domovini in tujini. Ob vsem tem je raslo zaupanje naše družbene skupnosti v ustvarjalnost IZDG.

Program dela Zgodovinskega društva za Slovenijo in Inštituta za zgodovino delavskega gibanja sta usklajena. Sodelovanje pri skupnih akcijah ni bilo nikoli vprašljivo. Zato mi dovolite, da poudarim iskreno željo po nadaljnjem plodnem sodelovanju. Prav tako želim, da bi IZDG opravljal svoje naloge na področju novejših in najnovejših slovenske zgodovine z enako zavzetostjo in odgovornostjo kot doslej in pri tem dosegel veliko uspehov.

Zdravko Klanjšček, polkovnik JLA: Pozdravni govor

Spoštovane tovarišice in tovariši!

Želim povedati nekoliko besed v imenu dveh dejavnikov, ki sta v dveh desetletjih, ki jim je posvečen današnji jubilej, nenehno zelo plodno sodelovala tako z Inštitutom za zgodovino delavskega gibanja kot osrednjo slovensko ustanovo za zgodovino pisje revolucionarnega gibanja kot z njegovimi sodelavci, posameznimi ustvarjalci in strokovnjaki.

Najprej lahko v imenu republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije, njegovega predsedstva ter v imenu več kot sto tisoč članov njenih združenj, borcev in aktivistov Slovenije, povem, da vašemu kolektivu Zveza združenj borcev NOV iz srca čestita k doseženim uspehom v znanstvenem oblikovanju podobe našega veličastnega narodnoosvobodilnega boja in revolucije.

Zveza združenj borcev NOV kot celota in zelo veliko število njenih članov so zvesti bralci zgodovinskih del in se zanje zelo zanimajo. Še več. Organizacije ZZB NOV Slovenije, zlasti pa njeni odbori enot NOV ter odbori nekdanjih aktivistov OF, so si kot glavno dejavnost zadali nalogo, ob sodelovanju še živiečih ustvarjalcev zgodovinske preteklosti s strokovnjaki zgodovinarji, pripraviti poljudnoznanstvene zgodovinske monografije o bojni poti slovenskih brigad in odredov, služb in dejavnosti oziroma orise razvoja osvobodilnega boja in revolucije na ožjih območjih. Takšne monografije Knjižnic NOV

in POS ter Knjižnice OF so pomembno gradivo za vsestransko razvijanje in negovanje bojnih in revolucionarnih tradicij narodnoosvobodilnega boja in revolucije. Teh dosežkov bi ne bilo moč uresničiti, če ne bi Inštitut za zgodovino delavskega gibanja in njegovi sodelavci prizadevno in potrpežljivo sodelovali z odbori ZZB NOV in avtorji, se pravi, če ne bi bila inštitutova dejavnost tesno povezana s potrebami današnjega in jutrišnjega dne.

Mislim, da izražam prepričanost naše borčevske organizacije, da so Inštitut in njegovi sodelavci s tem opravili ogromno delo ne le na področju ohranjanja revolucionarnih in bojnih tradicij slovenskega naroda, marveč so pomagali poglobljati tudi tiste vrednote, ki so idejna vsebina naših obrambnih naporov in so veliko storili, da izkušnje iz revolucionarne preteklosti naroda postanejo last novih mladih generacij, ki so zrastle v svobodi, gredo po poteh Titove Jugoslavije in grade naš samoupravni socializem.

Še nekaj besed v imenu Vojaškega zgodovinskega inštituta JLA in njegove delovne skupine v Ljubljani. Vojaški zgodovinski inštitut je začel neposredno in dejavno sodelovati z zgodovinopisnimi ustanovami Slovenije že pred skoraj tridesetimi leti. Delovna skupina v Ljubljani je po ustanovitvi Inštituta za zgodovno delavskega gibanja nadaljevala svoje delo tesno sodelujoč z njim, ob medsebojni podpori obeh inštitutov. Kot plod tako zasnovanega sodelovanja sta se mogli uresničiti dve veliki stvaritvi: »Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni v Sloveniji v letih 1941—1945« ter vojaško zgodovinopisna monografija »Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941—1945«. Med njenimi avtorji sta tudi dva odlična raziskovalca, znanstvena sodelavca Inštituta za zgodovino delavskega gibanja. Kolektiv Inštituta zagadelj lahko upravičeno ta dva delovna dosežka, ki sta nastala kot plod tesnega sodelovanja, šteje tudi kot svoja dosežka. Dovolite mi, da ob tem visokem jubileju vašega delovnega kolektiva izrazim iskreno zahvalo za doslej izkazano pomoč in sodelovanje.

Tudi v prihodnje bodita negovanje in razvijanje revolucionarnih tradicij idejno vodilo v vaših delovnih prizadevanjih. V tem vam želim čim več uspeha, hkrati pa prejmite tudi najboljše želje republiškega odbora ZZB NOV Slovenije k novemu 1980. letu!

Ivo Janžekovič, predsednik komisije republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije za tradicije delavskega gibanja: Pozdravni govor

Tovarišice in tovariši!

V imenu slovenskih sindikatov se pridružujem čestitkam, ki so bile izrečene ob dvajseti obletnici uspešnega delovanja Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani.

Poudariti želim, da sindikati Slovenije ocenjujemo dejavnost Inštituta kot zelo pomembno sestavino naših skupnih prizadevanj pri izgradnji socialistične samoupravne družbe. Bogastvo gradiva, ki je bilo zbrano v letih obstoja vašega Inštituta, številna dela, ki so bila objavljena, in ambiciozni program, kakršen je zastavljen, nam zagotavljajo, da generacije, ki vstopajo v življenje in

prevzemajo nase odgovornost oblikovanja novih družbenih odnosov, ne bodo ostale brez bogatih virov revolucionarnih izročil. Iz teh bodo lahko črpale izkušnje preteklosti in jih tvorno razvijale in vgrajevale v novi čas in nove razmere, hkrati pa jih tudi varovale pred ponavljanjem napak, pred katerimi niso bile imune niti prejšnje generacije niti ne bodo imune bodoče generacije.

To, kar še posebej cenimo v usmeritvi Inštituta in njegovih članov, je povezanost, odprtost in vključevanje v čas, ki ga živimo. O tem zgovorno pričajo dejstva, pojasnjena v jubilejni publikaciji; le-ta odkriva plodno in ustvarjalno delo kolektiva. Pa še nekaj je! Ko smo v okviru republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije oblikovali komisijo za negovanje in razvijanje revolucionarnih tradicij delavskega razreda, smo pri sestavi njenega programa našli v sodelavcih Inštituta in v nekaterih njegovih zunanjih sodelavcih ne le podporo, temveč tudi mnoge koristne pobude glede tega, kako naj zastavimo naše delo, da bi bodoči rodovi dojeli smisel in nadaljevanje boja za socialistično samoupravno družbo. V to delo so se vključevali inštitutovi delavci ne samo kot zgodovinarji, temveč tudi kot aktivni družbenopolitični delavci.

Končno naj poudarim, kako želimo in pričakujemo, da bodo delavci Inštituta tudi v prihodnje negovali tradicijo povezanosti ter znali prisluhniti utripu časa in nalogam, ki jih bodo še morali opraviti. S tem si bodo še bolj razširili in utrdili ugled, ki ga že danes uživajo. Prepričan sem, da bo v tem delu našel svoje osebno zadovoljstvo vsak posamezni član kolektiva, saj ve, da s svojim delom prispeva k temu, da bodo revolucionarne tradicije in vrednote, oblikovane v boju delavskega razreda, postale last mlade generacije. Te generacije, ki vstopa v življenje in prevzema obveznost graditelja nove, bolj humane socialistične družbe. Prav ta zavest o dobro opravljenem delu pa je nam vsem pač najlepše priznanje.

Peter Ribnikar, arhivski svetnik Arhiva SR Slovenije: Pozdravni govor

Dragi kolegi, spoštovani gostje!

Dovolite mi, da v imenu delovnega kolektiva Arhiva Socialistične republike Slovenije in v imenu direktorice, ki je službeno zadržana na Dunaju zaradi pogajanj za izvedbo arhivskega sporazuma z Avstrijo, čestitam ob praznovanju 20-letnice obstoja in uspešnega delovanja Inštituta za zgodovino delavskega gibanja. Posebej bi rad poudaril, da sta Inštitut za zgodovino delavskega gibanja in Arhiv Socialistične republike Slovenije vseskozi zelo uspešno sodelovala. To sodelovanje je bilo na arhivskem strokovnem, znanstveno-raziskovalnem in kulturno-prosvetnem področju ter v skrbi za varstvo arhivskega gradiva. Inštitut za zgodovino delavskega gibanja in Arhiv Socialistične republike Slovenije hranita dragoceno arhivsko gradivo za zgodovino Slovencev, zato je njuno sodelovanje in skrb za varstvo naše arhivske kulturne dediščine dragoceno. V imenu Arhiva Socialistične republike Slovenije obljubljam, da se bo to sodelovanje v prihodnje še poglobljalo, posebno pri izvajanju projekta »Zgodovine Slovencev od leta 1945 do 1976.«

V imenu Arhiva Socialistične republike Slovenije čestitam tudi vsem odlikovancem za prejeta visoka odlikovanja, Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja in vsem njegovim sodelavcem pa želim še veliko uspehov pri njihovem nadaljnjem delu.

Dr. Vasilij Melik, redni univerzitetni profesor: Pozdravni govor

V prijetno čast in v veliko zadovoljstvo mi je, da lahko kot predsednik sveta pedagoško-znanstvene enote za zgodovino na filozofski fakulteti Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani čestitam vsem današnjim slavljencem: tako Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja, vsem njegovim delavcem, kot vsem petim odlikovancem še posebej.

Mislím, da sta Inštitut za zgodovino delavskega gibanja in Pedagoško-znanstvena enota za zgodovino lepo in koristno sodelovala med seboj. Inštitut je skrbel za kadre, z veliko zavzetostjo je iskal med našimi diplomiranci in študenti tiste, ki so imeli veselje in sposobnost za znanstveno delo na področju zgodovine delavskega gibanja in slovenske novejšé in najnovejšé zgodovine. Pedagoško-znanstvena enota je za te delavce skrbela z nasveti in z mentorstvi pri pripravljanju magistrskih del in doktorskih disertacij. Zasluga obeh inštitucij je, predvsem pa seveda teh delavcev samih, da so se razvili v znanstvenike, ki ne nosijo samo magistrskih in doktorskih naslovov, ampak rastejo še naprej. Med njimi je že precej strokovnjakov za posamezna področja in obdobja, ki uživajo s svojimi deli visok ugled in smo nanje lahko po vsej pravici ponosni.

Skupaj smo prirejali razne simpozije, sodelovali smo na različnih vaših posvetovanjih in se udeleževali vaših diskusij in načrtov. Med vsem tem sodelovanjem, pa tudi v okviru Zgodovinskega društva za Slovenijo in v različnih drugih družbah so rasle med nami tudi človeške, tovariške in prijateljske vezi. Mislím, da je to tudi najlepše in najbolj koristno. Vsi imamo pred seboj iste cilje, vse nas druži isti namen: napredek zgodovine kot stroke, napredek vednosti o naši preteklosti, napredek vse naše družbe.

Naj vam še enkrat čestitam in zaželim prav takih in še večjih uspehov v nadaljnjem razvoju in v nadaljnjem delu — pa da bi se prav tako razvijalo tudi naše sodelovanje!